

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

صحبت در واجب مطلق و تعریفی بود که ما برای واجب مطلق و مشروط آوردیم تعریفی جامع و مانع. در واجب مطلق بنا بر مبنای قوم باید واجب در هر شرایطی مورد تکلیف قرار بگیرد و این واجب هیچ وقت و زمانی را برای ادای تکلیف نمی‌شناسد در حالتی که ما می‌دانیم هیچ واجبی نیست که در هر شرایطی اتیان او و الزام مولا نسبت به مکلف، یک الزام اطلاقی باشد بلکه در بعضی از شرایط می‌توان گفت که آن الزام در اختیار مکلف نیست.

پس بنابراین به طور کلی ما بنا بر تعریف قوم اصلا نمی‌توانیم واجب مطلق داشته باشیم، صحبت این جاست که این تعریفی که راجع به واجب مطلق و مشروط آورده اند همین مساله موجب شده است که در مثال های متعدد بزرگان دچار اضطراب و تناقض بشوند:

مثلا در مساله اراقه ماء قبل صلاة الفجر یا قبل از

ظهر در صورتی که مکلف عالم به عدم وجود ماء بعد از وقت زوال هست می گویند حرام است شما می گویند قبل از صلاة ظهر اراقه ماء حرام است زیرا مکلف می داند بعد از صلاة ظهر دیگر مائی وجود ندارد از یک طرف قائل به حرمت است از طرف دیگر وجوب طهور و وضو را قبل از صلاة ظهر نسبت به کسی که عالم است بعد از صلاة طهارت مائیه نمی تواند کسب کند قائل نیستند. از یک طرف می گویند اراقه ماء حرام است از یک طرف می گویند وضو واجب نیست از یک طرف می گویند که غسل قبل از فجر برای صائم واجب است در حالی که هنوز وجوب صوم به مکلف تعلق نگرفته چون وجوب صوم من اول طلوع الفجر است از یک طرف تحصیل استطاعت را قبل از حصول اشهر حج واجب نمی دانند و مسیر به حج را قبل از استطاعت واجب نمی دانند و حتی بعضی ها قائل به رفع استطاعت قبل از اشهر حج شده اند زیرا وجوب حج در اشهر حج می آید گرچه استطاعت از قبل حاصل بشود اما این استطاعت باید استطاعت مستمره و باقیه الی اشهر حج باشد پس شخص می تواند قبل از دخول شهر

شوال از خودش رفع استطاعت بکند قائل به این شده‌اند!

این مساله موجب اضطراب افراد است که نتوانسته‌اند (در مثالهایی که برای مقدمه واجب در مثالهای متعدد زده می‌شود) به یک حکم جامع و به یک ملاک جامعی برسند که بتوانند مقدمات واجب را در تحت واجب مطلق، واجب و در تحت واجب مشروط، غیرواجب و مباح و غیرملزم قرار بدهد.

مرحوم نائینی می‌خواهند در اینجا یک ملاکی را مطرح کنند که با آن ملاک شما می‌توانید مقدمات واجب مطلق را حتی قبل از وقت نیز به عنوان وجوب، احراز کنید و نسبت به مقدمات برای واجب مشروط دیگر آن الزام و احراز در آن جا راه ندارد. آن عبارت است از شرعیه و مقدمات و قیود و مقدمات عقلیه این ملاک ایشان.

می‌فرمایند بنا بر تعریفشان حالا می‌رسیم که چه اشکالاتی بر این مساله قرار می‌گیرد با این ملاک آن چه را که به عنوان قید واجب در شرع آمده که واجب در وقت وجوب حاصل نمی‌شود مگر با این قید

شرعی حاصل بشود آن تحصیلش قبل از وقتِ
و جوب دیگر در آن جا واجب و لازم نیست.

مثلا فرض کنید ثوب طاهر برای مصلی، ثوب

طاهر این به عنوان قید واجب است نه به عنوان یک
مقدمه عقلیه برای تحقق آن واجب شارع واجب
کرده است، در ظرفِ وجوبِ صلاة، شارع لباس
طاهر را برای مصلی واجب کرده این یک، دوم
استقبال که شارع به عنوان قید برای واجب، واجب
کرده سوم وضو که وضو به عنوان قید برای واجب.

این مسائل قید وضو مکان غیرغصبی و امثال

ذکر در تمام موارد آن قیودی را که در شرع به عنوان
قید واجب لحاظ شده است تحصیلش قبل از وقت
و جوب لازم نیست. لازم نیست شما قبل از وقتِ
و جوب وضو بگیرید، قبل از صلاة لازم نیست شما
استقبال را تعیین کنید، نه اصلا نمی دانید قبله کدام
طرف است هنوز که واجب نشده قبل از وقت صلاة
تحصیل لباس طاهر برای شما واجب نیست زیرا
لباس طاهر بعد از وقت صلاة از ناحیه شرع مورد قید
و جوب قرار گرفته پس شما قبل از وقت صلاة
می تواند لباستان نجس باشد، باشد باشد تا بعد از

وقت صلاة، تازه واجب می شود، لباس طاهر داشتید با لباس طاهر، نداشتید حکم حکم دیگری خواهد شد، که باید ببینید چه حکمی خواهد شد. این قیود جزو قیودی است که در آن وقت برای انسان حاصل می شود.

و اما اگر قیدی قید برای شرع نباشد، قید شرعی نباشد فرض کنید که مسیر الی الحج که بعنوان یک مقدمه وجودیه است، در مسیر الی الحج در آن جا اگر مترتب باشد کسی که مستطیع باشد الان قبل از اشهر حج باید حرکت کند به سمت مکه زیرا مسیر الی الحج جزو قیود شرعیه فی زمن الواجب نیست، بلکه جزو مقدمات وجودیه و مقدمات عقلیه است، وقتی که به واسطه استطاعت برای یک شخصی این مساله احراز شد که حج واجب است قبل از اشهر حج که حج در آنجا منجز بشود این باید برای تحصیل آن امر مولا، به مقدمات وجودیه و عقلیه بپردازد اگر نپردازد، عدم پرداختن به مقدمات وجودیه موجب تفویت است این مقدمات را می گویند مقدمات مفوته.

پس مقدمات مفوتّه آن مقدماتی است که ایجاب او از ناحیه شرع نیامده عقل به عنوان مقدمات وجودیه، اگر به آنها اقدام نکند موجب تفویت آن واجب خواهد شد.

بنابراین با این کیفیتی که مرحوم نائینی در این جا می گویند، قبل از صلاة دیگر ما مشکلی نداریم. البته باز در این جا می گویند اختلاف افراد در این جا موجب تشویش است و خلاصه ایشان در مساله مقدمات برای واجب مطلق و واجب مشروط، مطلب را این طور سهل و ساده نمی دانند و خودشان می خواهند حلی برای این مساله مطرح کنند که: در آن جایی که مقدمه جزو مقدمات مفوتّه است مثلاً فرض کنید که قبل از دخول صلاة این مائی که الان هست اگر شما این ماء را اراقه کنید در این جا باعث تفویت وضویی خواهد شد که آن وضو بعد از تعلق وجوب بر مکلف، بر مکلف بار می شود و حمل می شود، اما نفس وضو، خود وضو از قیود شرعیه است، خود وضو قبل از صلاة واجب نیست شما می توانید قبل از صلاة وضو نگیرید گرچه شما می دانید بعد از وقت زوال در این جا برای شما آب

حاصل نخواهد شد ولی گرفتن وضو واجب نیست چون خودِ نفس وضو، مقدمه شرعیه است .

فرض بکنید در مورد غسل جنابت قبل از صلاة فجر برای صائم در این جا عدم غسل موجب تفویت صوم است چون نفس صوم، از طلوع فجر و جوب پیدا می کند و این صوم باید متطهراً باشد و بدون جنابت، لذا در این جا عدم غسل موجب تفویت غرض مولا خواهد شد و آن غسل از باب مقدمه مفوته باید قبل از صلاة فجر انجام بشود.

اما در مورد فرض بکنید استطاعت خب بله ممکن است قبل از حصول استطاعت، که بعضی ها می گویند انسان می تواند قبل از اشهر حج از خودش رفع استطاعت بکند، در آن جا هنوز استطاعت ادامه پیدا نکرده تا اشهر حج که گریبان او را بگیرد قبل از اشهر حج من می توانم از خودم رفع استطاعت بکنم مثل اراقه ماء، در اراقه ماء چه طور قبل از صلاة ظهر من می توانم اراقه ماء بکنم!! (شما خنده تان می گیرد حق هم دارید به این فتواها و مبانی بخندید). فرض بکنید چون استطاعت آمده و هنوز وجوب نیامده من

الان جلوی استطاعت را بوسیله از بین بردن می توانم بگیرم هیچ اشکالی هم در این جا لازم نمی آید.

در این مثالهای که زده می شود آن ملاکی را که مرحوم نائینی در این جا ذکر می کنند عبارت است از قیودی که شرع، آن قیود را به عنوان مقدمه برای خود واجب قرار داده است یا آن قیود و مقدماتی را که عقل، آن مقدمات را به عنوان شرط برای تحصیل واجب می داند، این فرق بین این دو است.

لذا مسیر الی الحج را ایشان می فرمایند قیود شرعی نیست قیود عقلی است انسان باید آن را برای تحصیل حج انجام بدهد. اراقه ماء جزو قیود عقلی است که عقل می گوید باید صلاة را متطهراً به جا بیاوری و چون نمی دانی پس بنابراین نمی توانی اراقه ماء بکنی و همین طور در سایر موارد مثل ضیافت که اقدام بر تهیه مقدمات، قبل از حصول آن را عقل واجب می داند.

اشکالی که نسبت به این مساله هست یکی اشکال حلی است نسبت به قضیه و بعد هم اشکالات نقضی. و اما اشکال حلی این است که: مولانا در مورد قیود شرعی وقتی که شما می گوید که این اراقه

ماء در این جا حرام است به واسطه تفویت طهارت بعد از از وقت زوال، خود ماء که در این جا مطلوبیتی ندارد از نظر شرع، وجود ماء برای تحصیل طهارت است شما که تحصیل طهارت مائیه بعد از صلاة فجر را ممتنع می دانید به واسطه اراقه ماء و لذا حکم به حرمت اراقه ماء می کنید چه طور در مورد وضو قبل از صلاة ظهر حکم به وجوب نمی کنید؟ با علم به امتناع طهارت مائیه بعد از صلاة؟ این دو چه فرقی می کنند؟

اراقه مائی که عقل حکم می کند که شما باید ماء را تحفظ کنید و ماء را نگه داری، ماء را برای چه نگه داری؟ برای آن وضویی که بعد از صلاة ظهر واجب خواهد شد چون بعد از وقت زوال به واسطه وجوب صلاة، وضو واجب خواهد شد و کسب طهارت مائیه ممکن نیست، لذا حفظ ماء را تا وقت زوال عقل واجب می داند، اگر این طور است چه طور خود وضو قبل از وقت زوال با علم به عدم امکان و دسترسی به آب واجب نیست عقلا؟ چه فرقی بین این دو است؟ شما که ماء را برای وضو نگه می دارید،

آن وقت خود وضو را می گویند واجب نیست؟ خود
نفس حفظ ماء نه شرعا مطلوب است و نه عقلا ماء
ماء است خب همین که دست من است این هم آب
است نفس آب فی حدنفسه نه مباح است نه حرام
است نه واجب هیچ حکمی ندارد یک حکم خارجی
است مائی که برای طهور مورد استفاده قرار بگیرد
عقلا آن هم نه شرعا عقلا آن حفظ ماء برای طهور
می شود واجب، خب اگر این طور است پس بنابراین
اگر شما می دانید که بعد از وقت زوال، تحصیل
طهارت مائیه ممکن نیست، چرا الان نباید وضو
بگیرید؟ الان بگیرید وقت نماز نیامده وضو به عنوان
طهارت وضو به عنوان النور، الوضوء نور، الوضوء
علی وضو نور علی نور مگر نداریم؟

لذا در وضو لازم نیست انسان نیت وجوب بکند،
نه، فقط همین که نیت طهارت بکند کفایت می کند.
چه طور شما این مساله را مطرح می کنید این مساله
حلی است که ریشه و علت حکم عقل به وجوب
بقاء ماء، آن ریشه اش به خاطر تحصیل طهارت مائیه
است و شما که الان این آب را نگه می دارید نه به
خاطر نفس مائیت است، به خاطر این است که با این

آب شما طهارت مائیه را کسب می کنید، وقتی این طور باشد پس چرا خود عقل حکم به خود وضو نمی کند و مولا باید بکند؟ اگر شما اراقه ماء را حرام می دانید عقلا، خب آن وجوب وضو هم لازم است عقلا، اگر اراقه ماء را حرام می دانید شرعا آن وجوب وضو لازم است شرعا، این دو با هم چه فرقی می کند؟ آن که به طریق اولی باید باشد خب نیامده نیامده شما خودتان می گوئید .

و اما مسائل نقضی که بر این مساله مترتب است: خب بفرمائید شما که فرض کنید در تحصیل طهارت مائیه، اراقه را حرام می دانید، ولی در مساله استطاعت می گوئید که اگر شخصی بداند که در موقع فلانی مستطیع خواهد شد از الان می تواند جلوی آن استطاعت را بگیرد چون هنوز استطاعت پیدا نکرده شما که قائل به احتیاط هستید و نمی گوئید کسی که مستطیع است قبل از اشهر حج می تواند اسقاط استطاعت را بکند بر خلاف عده ای که حکم کردند که انسان می تواند قبل از استهلال ماه حلال شوال دو دقیقه قبل از استهلال می تواند اسقاط استطاعت بکند

چون هنوز اشهر حج نیامده حالا ما به آنها کار نداریم
شما که می‌گویید با حصول استطاعت در شهر
رمضان این شخص نمی‌تواند اسقاط استطاعت را از
خود بکند ولی اگر بداند که در شهر رمضان یا در
اشهر حج مستطیع خواهد شد این را می‌داند چکی
دارد دست کسی می‌داند که این چک در ماه رمضان
وصول خواهد شد با وصول شدنش مستطیع می‌شود
در اشهر حج پولی به دستش می‌آید قولی بهش داده
شده کاری انجام داده علم دارد نه ظن علم دارد بر
این که حصول استطاعت برای او قبل از اشهر حج
معین خواهد شد شما می‌فرمائید که می‌تواند جلوی
حصول استطاعت را بگیرد از الان آن چک را به یک
شخص ببخشد آقا به تو بخشیدم شما که این حرف
را می‌زنید و فرق می‌گذارید بین استطاعت فعلیه و
استطاعت علمیه بفرمائید بینم: (نقض این جاست)
اگر هنوز وقت ظهر نیامده الان ساعت ده دقیقه به نه
است، اگر مولا بگوید آقا من در ساعت یک امروز
برای شما حکم به وجوب صلاة می‌کنم، مولا
می‌گوید دیگر الان حکم نکرده اخبار می‌کند من در
وقت زوال امروز که روز چهارشنبه است حکم به

و جوب صلاة می کنم، آیا الان اراقه ماء می شود کرد
یا نه؟ نمی شود، شما دیگر نمی توانید بگویید می شود
چرا؟ چون حکم به وجوب از ناحیه مولا لازم است
آیا مولا امروز به شما این را می گوید که من در وقت
ظهر الان نه در وقت ظهر به شما خواهم گفت که
امشب اکرم زیدا وقت ظهر که شد اصلا ببینم تو زنده
هستی یا نیستی وقتی دیدم موقع ظهر زنده بودی و
عزرائیل به سراغت نیامد و خلقی را از دست تو
نجات نداد متأسفانه آن موقع، موقع ظهر، من حکم
می کنم به: اکرم زیدا الان شما می توانید از قم بزنید
بیرون بروید تهران؟ می گوید خب مولا گفته من
موقع ظهر حکم می کنم هنوز که نکرده چون گفته
موقع ظهر حکم می کنم من الان می گذارم می روم
اگر الان بگوید اکرم زیدا هذا ليله خب من گریبانم
در این جا مشغول است و باید دنبال مقدمات بروم
گوشت و سبزی و میوه بخرم می خواهم ضیافت کنم،
نه الان مولا نگفته فقط گفته من موقع ظهر، همین که
مولا می گوید من حکم می کنم شما دیگر از این جا
نمی توانی بروی چرا؟ چون حکم مولا به مجرد علم

و به مجرد اخبار گرچه حکم نکرده است منجز است. این که مولا بگوید من ظهر حکم می‌کنم تا این که ظهر حکم کند هر دو یکی است! چه این که بگوید من ظهر می‌گویم که شما امشب باید انجام بدهی یا این که من از قرائن اطلاع پیدا می‌کنم که مولا می‌خواهد این حکم را بکند، علم پیدا می‌کنم برای من کشفی پیدا می‌شود و...

این مساله درست حالا بیائیم سراغ این، اگر کسی بداند که در اشهر حج استطاعت یقینی پیدا می‌کند به چه حکمی می‌تواند اسقاط استطاعت از خودش بکند جناب نائینی؟ این چه طور می‌شود؟ مگر استطاعت وجوب نمی‌آورد؟ مگر موجب وجوب حج نیست؟ چه طور در صورت استطاعت فعلیه شما می‌گویید وقتی استطاعت پیدا کرد نمی‌تواند استطاعت را از خودش سلب کند (حالا که می‌کنند) ولی اگر علم پیدا کند که در موقعیت فلانی من مستطیع خواهم شد من باب مثال به من بگویند فلان کس می‌خواهد شما را امسال به حج ببرد فلانی قصد دارد یعنی یقین است مطلب مشخص است حالا این می‌خواهد ممکن است طرف منصرف بشود

حالا آدم از او می‌تواند بپرسد منصرف می‌شوی
نمی‌شوی چه می‌کنی؟ اگر انسان قطع داشته باشد که
این شخص این کار را خواهد کرد حق ندارد برود به
او بگوید که آقا یک چنین کاری را نکن، حرام است
چون بذل مال موجب و جوب حج است یا این که نه
اصلا پولی به دست می‌آورد چکی دارد دو میلیون
سه میلیون و این‌ها در اشهر حج، در ماه رمضان به
دستش می‌رسد و این می‌تواند برود، می‌تواند
ثبت‌نام کند و می‌تواند برود نمی‌تواند راجع به او
اقدام نکند چون این می‌شود حرام، چه فرق می‌کند؟
چه فرق می‌کند انسان استطاعت پیدا بکند فعلی و به
واسطه استطاعت فعلی حق ابطال و امحاء آن
استطاعت برای او نباشد یا که علم به استطاعت پیدا
بکند و از الان جلوی آن علم را بگیرد چه تفاوتی
می‌کند؟ در این جا چه فرقی می‌کند؟ هر دو یکی
است چه فرق می‌کند که شارع در موقع ظهر بگوید
صل صلاة الظهر واجب است از الان تحصیل طهارت
مائیه و اراقه ماء حرام است یا این که الان شارع
بگوید من موقع ظهر نه این که اگر خواستم من موقع

ظهر به تو امر خواهم کرد الان امر به تو نمی‌کنم هر کاری می‌خواهی بکنی برو بکن موقع ظهر که شد من امر می‌کنم باید نماز را بخوانی آیا انسان می‌تواند کاری بکند که رفع تکلیف از مولا نسبت به خودش بکند؟ نمی‌تواند، خب همه این‌ها به خاطر چیست؟ به خاطر این است که تصور بر این شده است که آن چه که به عنوان شرط برای تحصیل مکلف به هست او از تحت دایره طلب خارج است و مکلف نسبت به او هیچ‌گونه الزامی ندارد کسانی که این مطلب را می‌گویند همین مرحوم نائینی که ایشان می‌فرماید که در وقت صلاة ظهر وقتی داریم که اذا زال الشمس فتوضأ و صل ایشان می‌فرماید که از ظهور این عبارت به دست می‌آید که وقت زوال شمس خودش در این تکلیف دخالت دارد خب جواب ما این است که اگر خود وقت زوال شمس دخالت در تکلیف دارد پس چه طور قبلش اراقه ماء حرام می‌شود؟ هنوز که زوال شمس نیامده چه طور اراقه ماء حرام می‌شود؟ این معلوم می‌شود که زوال شمس دخالتش در تکلیف نیست بلکه به عنوان ظرف است، این ظرف است و این دخالت دخالت مفروغ عنهی بودن

است دخالت داشتن یک شیئی در یک شیء دیگر.
یک وقتی مفروع عنه است یعنی مولا آن قید را یک
امر متحقق الوقوع می داند منتهی هنوز وقتش نیامده
به این عنوان است، یک وقتی نه، به عنوان تمام العلی
است به این که حاصل بشود تکلیف می آید حاصل
نشود تکلیف نمی آید به این عنوان است که
مثال هایش را خدمت رفقا عرض کردیم .

پس بنابراین تمام مثال هایی را که مرحوم نائینی
در این جا ذکر کردند و فرمودند که این مثال ها همه
باعث اضطراب شده در یک جا حکم به وجوب
کردند در یک جا حکم به اباحه کردند تمام این
مثال ها همه در یک قالب قرار می گیرد و آن این است
که:

آیا مکلف اختیار دارد که سلب تکلیف از خود
بکند قبل از تعلق آن تکلیف یا اختیار ندارد؟ اگر
اختیار نداشت تکلیف از همان موقع متوجه او
خواهد شد، بله وقت اتیانش وقت خاص است من
که برایم استطاعت از ماه رجب حاصل شده است از
ماه رجب تکلیف به وجوب حج متعلق به من خواهد

شد به نحوی که من نمی‌توانم و در اختیارم نیست که تکلیف را از خودم سلب و رفع استطاعت کنم، کی باید مکه بروم؟ اشهر حج باید بروم، از الان صلاة ظهر بر من واجب است منتهی الان باید نماز بخوانم؟ نخیر باید صبر کنم و موقع ظهر بخوانم، از الان اکرام زید درامشب بر من واجب است منتهی الان باید اکرام بکنم؟ نه باید صبر کنم شب، ولی باید از الان تهیه مقدماتش را انجام بدهم اگر بگویم چون شب حکم به وجوب است از همان شب بروم مقدمات را انجام بدهم چه طور در مورد اکرام زید می‌گوئید این تفویض است ولی در صلاة ظهر می‌گوئید عیب ندارد می‌شود وضو نگیرد؟ آن هم همین است تفاوتی نیست یا این که من عملی انجام بدهم که آن عمل باعث بشود دیگر قدرت بر نماز نداشته باشم عملی انجام بدهم که باعث قدرت بر صوم فردا نداشته باشم این‌ها تمام اشکال دارد همه اینها اشکال دارد. پس بنابراین اراقه ماء حرام است برای کسی که می‌داند بعد از زوال مائی وجود ندارد تحصیل وضو واجب است برای کسی که می‌داند اگر بخواهد برود در هواپیما دیگر نمی‌تواند وضو بگیرد باید قبل از

رفتن به هواپیما وضو بگیرد تا وقتی که آن جا موقع نماز شد نماز را بخواند.

تلمیذ: یعنی دو تا عقاب می شود: یکی اراقة ماء کرده یکی هم خود صلاة

استاد: نه دیگر آن اراقة ماء خودش به تنهایی تکلیف ندارد اراقة ماء یک امر مباحی است حکم وجوب و الزام به واسطه صلاة می آید، برای مقدمه که مولا عقوبت نمی کند عقوبت مولا به خاطر فوات ذی المقدمه است نه به خاطر مقدمه، وقتی که امر به صعود علی السطح است بر نگذاشتن سلّم هم عقاب می کنند؟ همان به خاطر صعود سلّم والا او ممکن است هزارتا مقدمه انجام بدهد تا این که فرض بکنید به سلّم برسد، عقلا باید این را انجام بدهد اگر انجام ندهد آن وقت عقابش به خاطر ترک ذی المقدمه می شود.

لذا همین مسأله در مورد استطاعت است این می داند که استطاعت برای او حاصل خواهد شد، عقل الان حکم می کند به عدم جواز ابطال استطاعت قبل از وصول به استطاعت حالا اگر آمد و این

استطاعت خودش را باطل کرد حجتی را که امسال نمی‌رود او را جزو تارکین حج به حساب می‌آورند، به خاطر ترک مقدمه خدا عقاب نمی‌کند، به خاطر این که آن ذی‌المقدمه در این جا فوت می‌شود. لذا بر این شخصی که می‌داند مستطیع است واجب است که خودش نسبت به مقدمات اقدام کند. حالا نسبت به موارد دیگر هم می‌آییم صحبت می‌کنیم.

تا این جا پس روشن شد بر این که ملاکی را که مرحوم نائینی ذکر کردند که اگر قیود از قیودی باشد که از ناحیه شارع آمده است، قبل از تعلق وجوب و قبل از تعلق تکلیف این قیود احرازش الزامی نیست مثل کسب طهارت مائیه این به اصطلاح الزامی نیست اگر این قیود از قیودی است که از قبل شرع نیامده بلکه حکم عقل است به انجام آن مقدمات برای تحصیل واجب در این جا عقل حکم به وجوب اتیان به مقدمه را می‌کند لأن لایفوت الغرض و لأن لایفوت المکلف به و لأن لایفوت تکلیف المتعلق بالمخاطب.

پس بنابراین اگر شخصی دارای استطاعت شد مسیر الی‌الحج نه شرعا بلکه عقلا واجب است، نباید

بگوید الان که وقت اشهر حج است از الان واجب شده است و باید بروم، مسیر الی الحج قبل از اشهر حج واجب است برای این که به واسطه عدم مسیر، تفویت واقع خواهد شد ما می‌گوییم که بله این هست ولی در آن جایی که شما حکم می‌کنید که آن شخص علم به استطاعت پیدا می‌کند در مستقبل، می‌تواند از الان جلویش را بگیرد این حکم شما هم دیگر در این صورت لغو خواهد بود این حکمی که شما می‌کنید شخص علم دارد که بعد از زوال نمی‌تواند وضو بگیرد الان واجب نیست وضو گرفتن حکم به این نمی‌توانیم بکنیم، واجب است که وضو بگیرد و تمام این‌ها برگشتش به این است که در واجب مشروط و واجب مطلق آن واجبی که مولا آن واجب را به مکلف... البته در بحث... حالا بعدا انشاءالله در این هفته تمامش می‌کنیم که خیلی طول کشید امروز می‌گفتم ما خیر سرمان به حرف آقا عمل کردیم که بیائیم فقه بگوییم همه‌اش اصلا شد اصول. این واجبی که الان مولا این واجب را القاء کرده است از الان ذمه مکلف به این واجب تعلق گرفت،

گرچه زمان واجب متأخر است زمان واجب تأخر پیدا کردن ارتباط ندارد به تعلق ذمه. مثل این که فرض کنید حکم به وجوب اکرام از الان است ولی زمان اکرام امشب است، خب زمان اکرام امشب است شما از الان تا امشب باید دست روی دست بگذارید بگویی هنوز وقت اکرام نیامده نباید بروی غذا درست کنی؟ نباید بروی میوه بگیری؟ چه کسی می گوید باید غذا درست کنی شارع می گوید یا عقل؟ عقل می گوید هنوز که وجوب نیامده این با صلاة ظهر چه فرق می کند؟ با حج چه فرق می کند؟ پس بنابراین ما باید تعریف مطلق و مشروط را همان طوری که گفتیم آن تعریف را بکنیم. از فردا آن تتمه مطلب مرحوم نائینی می آید که بحث در مقدمه واجب است که مقدمه به عنوان قدرت است یا مقدمات علمیه. در این جا این دو تا بحث را هم بکنیم دیگر راجع به بحث دیگران نمی رویم گذرا به مطلب مرحوم آقامی پردازیم چون همه همین مطلب را مطرح کردند چیز اضافه ای نیاوردند.

این که ما نسبت به تقریرات مرحوم نائینی یک مقداری طول دادیم به خاطر این که ایشان جامع بین

آنهاست. آنها هم همین را می گویند خیلی نسبت به خود این ها اضافه بر این ندارند حالا فرض کنید در یک مثال آن تشخیص می دهد که آن مثال جزو مقدمات واجب مشروط است اما در یک مثال او می گوید جزو مقدمات واجب مطلق خواهد بود. فقط در مثال جا را عوض می کنند اما این که ریشه و مبنای واجب مطلق و واجب مشروط چیست آن همان چیزی است که خود مرحوم نائینی در این جا مطرح کرده است دیگر اضافه بر این مساله کسی حرفی نزده است.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ